

HelseDirektoratet

**Ulykkesanalyse ved bruk av helseopplysninger
Sykkelskader registrert ved Oslo legevakt 2014
Hva kan vi lære?**

Fagdag om sykkel i Bergen 9.6.17

Johan Lund, dr. philos., seniorrådgiver, HelseDirektoratet

Innhold

- Helsevesenet og skadedata
- Trafikk personskader, hvem registrerer hva?
- Dybdestudier ved Oslo skadelegevakt
- Sykkelstudien – Metode og resultater
- Reanalyse 2016 med forebyggende forslag
- Hva med en sykkelstudie i Bergen?
- Avsluttende ord

Helsevesenet og skadedata

- Vårt helsevesen har tre hovedsystemer og to registre:
 - **Primærhelsetjenesten:** 4500 allmennleger og 330 kommunale legevakter. Register for kontroll og utbetaling av helserefusjoner (**KUHR**), ca. 50 forskjellige skadediagnoser (ICPC)
 - **Spesialisthelsetjenesten:** Ca. 50 sykehus i 20 helseforetak. Norsk pasientregister (**NPR**), ca. 1000 forskjellige skadediagnoser (ICD-10)
 - **Private** helseinstitusjoner: sykehus, bedriftshelsetjenester, akuttinstitusjoner.
- Alle personer som har fått en skade over et visst skadealvor blir legebehandlet, registrert og får en diagnose. I disse tre systemene registreres ca. 600 000 skadde personer årlig.
- Systemet har et stort potensiale for å kunne få frem:
1) statistikk over skader og **2) identifisere risikofaktorer.**

Trafikk personskader – hvem registrerer hva?

(noen av tallene er anslag)

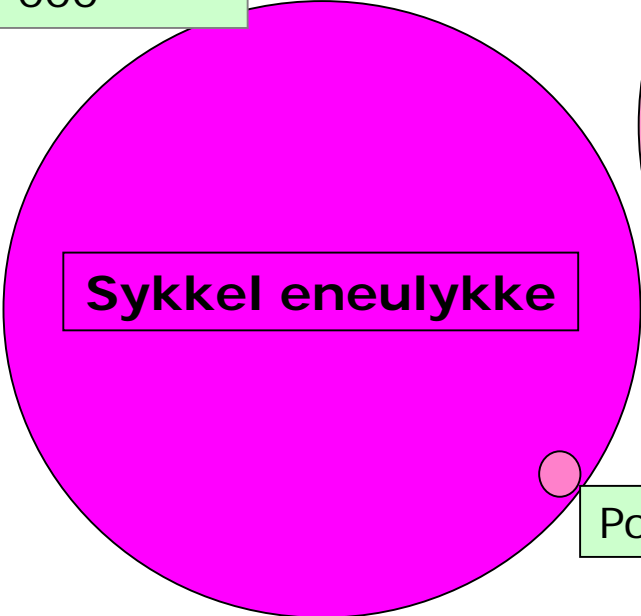
Basert på figur av
Tore Vaaje ca. 1995
TØI/Gjensidige

Motorkjøretøy innblandet

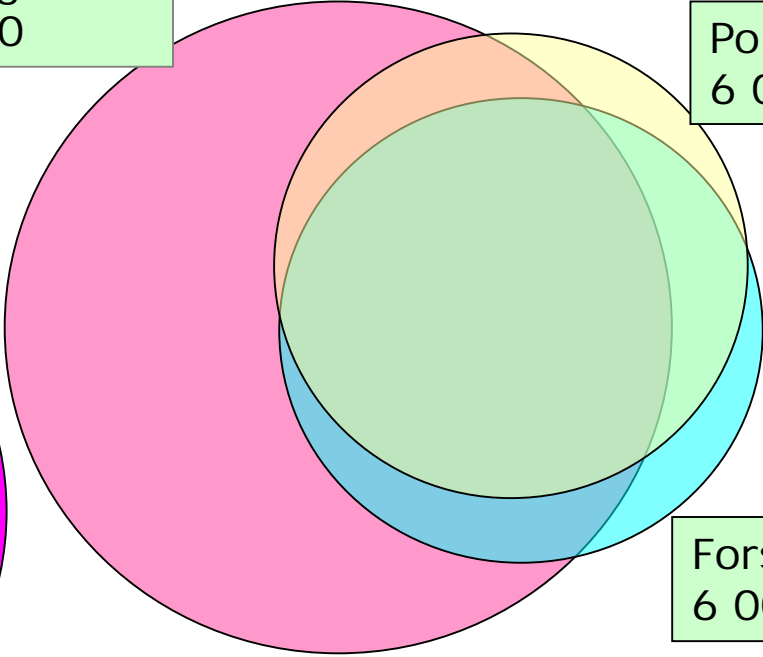
Sykehus/legevakt
13 000

Politi
6 000

Sykehus/legevakt
12 000

Politi ?

Forsikring
6 000

Spesialisthelsetjenesten (sykehusene) registrerer data om skader til Norsk pasientregister

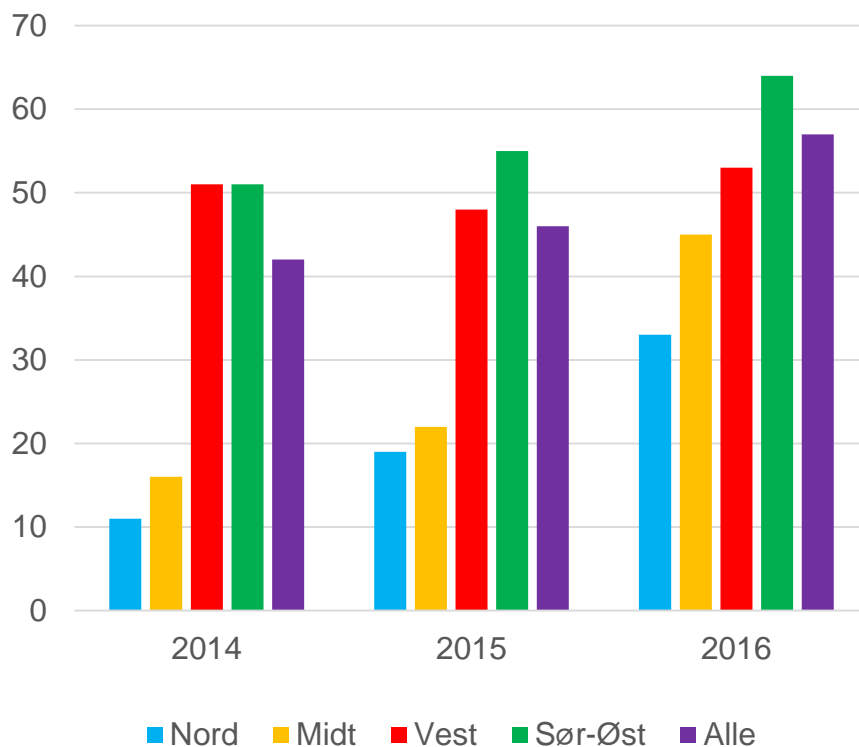
- Helsedepartementet påla i 2009 alle sykehus (og tre kommunale legevakter: Oslo, Bergen og Trondheim) å registrere et Felles minimums datasett (FMDS) for skader og rapportere data til Norsk pasientregister (NPR).
- Skadestatistikk kan lages: skadested, skadedes aktivitet, skadedes fremkomstmiddel (deriblant sykkel), diagnose, alvorlighetsgrad (Max AIS: 1, 2, 3+), geografiske koordinater er frivillig å registrere.
- Noen sykehus har god registrering, deriblant Oslo universitetssykehus, som den store skadelegevakten er en del av.
- Årlige rapporter utgis fra Norsk pasientregister

Kompletthet 2014-2016 i helseregionene

% nye skader hvor FMDS er registrert

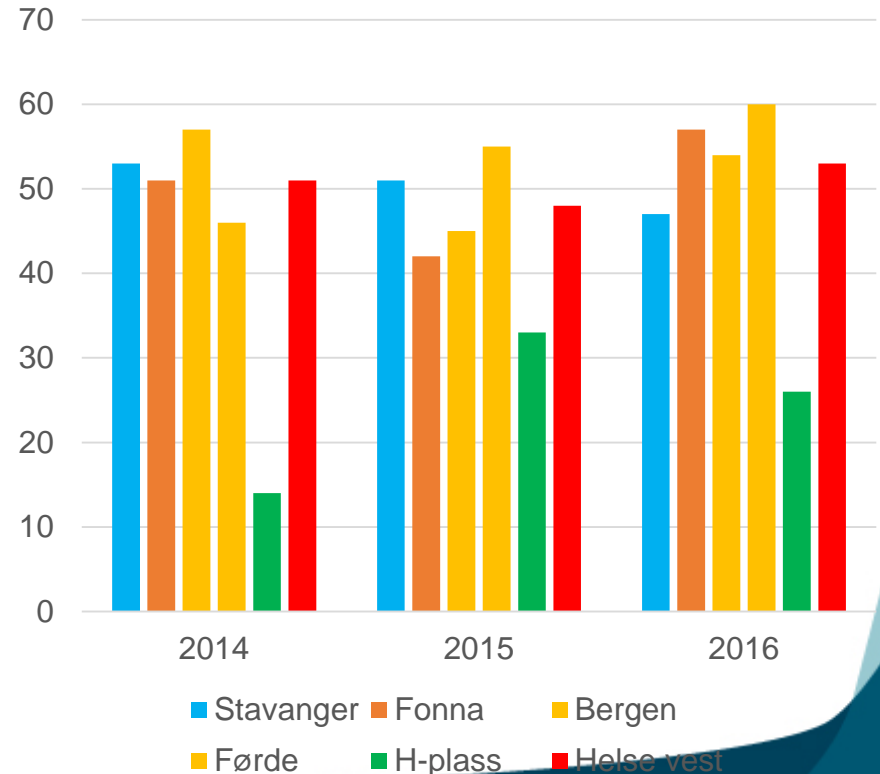
De fire helseregionene

Kompletthet i %

Helseforetakene i Helse Vest

Kompletthet i %

Dybdestudier gjennomført ved Oslo skadelegevakt

- Oslo skadelegevakt har hatt en meget god registrering av et FMDS siden 2005 (50 000 skader årlig – 50-60 leger).
- Det kommer først og fremst av at skadelegevaktssjef Knut Melhuus er en engasjert skadeforebygger. Han informerer ofte om skader og forebygging i media.
- De har gjennomført årlige dybdestudier hvor mer data samles inn, oftest finansiert utenfra: vold, fotgjengere, barnehage/skole
- I 2014 ble gjennomført en sykkelstudie på oppdrag og finansiert av Helsedirektoratet og Vegdirektoratet

Sykkelstudien - Metode

- Datainnsamling ett år – 2014, 20 variable
- Alle pasientene som oppsøkte legevakten pga. en sykkelulykke fylte ut et skjema.

Sykkelskader 2014

FYLLES UT AV SYKEPLEIER I MOTTAK

INNSKRIVINGSTIDSPUNKT I PASDOC:

Da

Initialer sykepleier:

Kl

FYLLES UT AV PASIENTEN:

Hvor skjedde skaden:

Oslo

Skadedato:

Skadetidspunkt:

Utenbys

Utlandet

Skadested

(også fritekst)

- Bilvei med blandet trafikk
- Lyskrøss
- Vanlig veikrøss (uten trafikklys)
- Rundkjøring
- Sjøkkfelt markert i bilvei
- Gang/sykkelvei (adskilt fra bilvei)
- Fortau
- Skogsbilvei
- Stifotfroad
- Boligområde
- Park
- Annet

Presisering av skadested, fritekst:

Siktforhold

- Lyst og gode siktforhold
- Lyst men dårlige siktforhold
- Mærkt, gode siktforhold
- Mærkt, ikke (eller dårlig) belysning

Førefunderlag

- Tørr asfalt
- Våt asfalt
- Løs grus/singel
- Løv
- Is/sne

Sykkeltype

- Klassisk dame/herresykkel
- Offroad
- Hybrid
- Racer
- "Oslo bgsykkel"

Dekktpe

- Vanlige
- Piggdekk

Brukte du

- Lykt
- Refleks/refleksvest

Type ulkke

(Også fritekst)

Aleneulkke

- Bråbrems
- Avverge/svingte unna
- Skled
- Trafk fortauskant
- Hull i asfalt
- Trikkeskinne
- Trafk annen hindring
- Mistet styringen/balansen
- Annet (skriv i fritekstfeltet)

Kollisjon/motpart

- Bil
- Anne syklist
- Fotgjenger
- Annet

Hva skjedde, årsak til ulkken? Fritekst:

Hjelm

- Ja ikke skade
- Ja skade på hjelm
- Nei

Fart

- Lav
- Middels
- Stor
- ca km/t

Sykkelerfaring

- Av og til
- Daglig

Hensikt

- Til/fra jobb
- Til/fra skole
- Trening
- Annet (fritekst)

Inntak av alkohol eller annet rusmiddel?

- Nei
- Ja

Kontroll av lege

Bruker-id:

Metode

- Datainnsamling ett år – 2014, 20 variable
- Alle pasientene som oppsøkte legevakten pga. en sykkelulykke fylte ut et skjema.
- Lege fylte ut medisinske data
- Helsepersonell samlet relevant informasjon fra pasienter som kom med ambulanse direkte til akutten – Ullevål sykehus (derved blir OUS komplett)
- Antar at OUS behandler 85 % av alle skader som skjer i Oslo (tidligere studier)

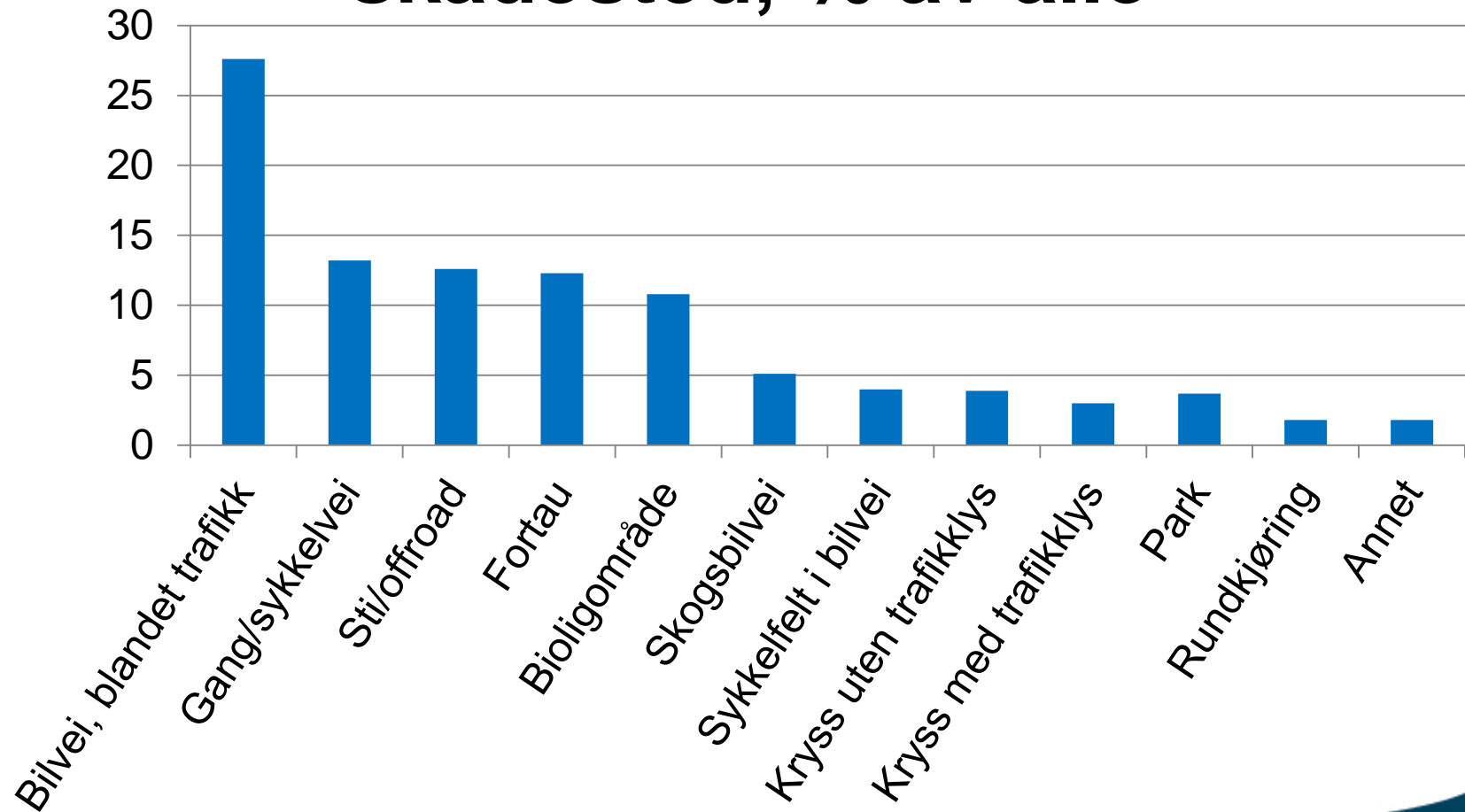
Resultater I

- 2184 personer behandlet i 2014 ved OUS for en sykkelskade
 - Skadealvor: 67 % små, 29 % moderate, 4 % alvorlige, 0,3 % (N=7) meget alvorlige/kritiske – bare en av disse brukte hjelm - 5 av de 7 hadde intrakraniell blødning
 - 71 % eneulykker
 - 65 % gutter/menn
 - Median alder 34 år
 - 20 % hodeskader
 - 33 % brudd, høyere enn gjennomsnitt for alle skader
 - 10 % alkoholpåvirket (selvrapporing)

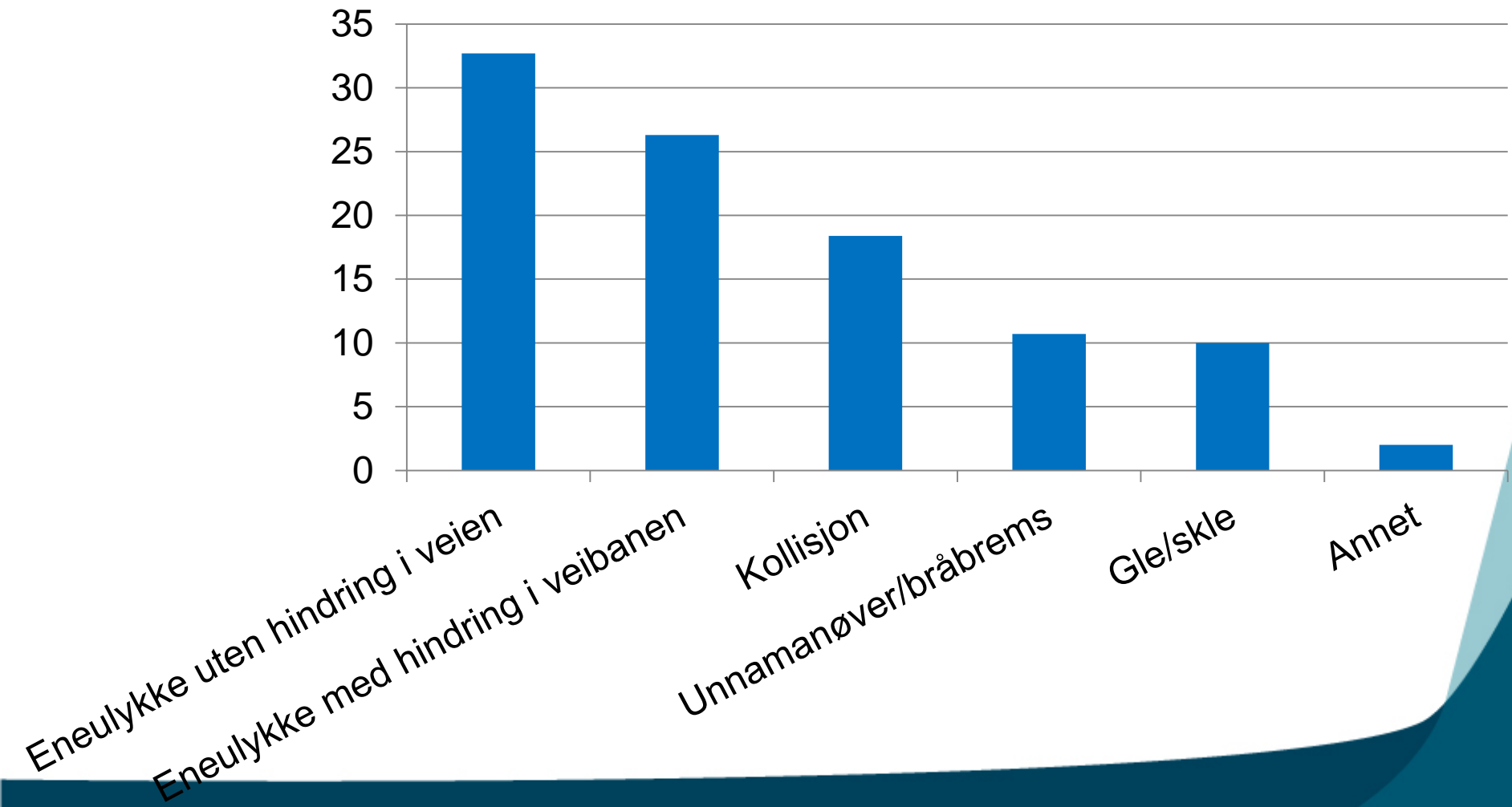
Resultater II

- 60 % hadde brukt hjelm, fikk færre hodeskader enn de som ikke brukte hjelm
- 77 % i indre by, 13 % i skog og mark, 7 % i andre kommuner, 3 % i utlandet
- I 10 % av de som skjedde i indre by var trikkeskinner involvert
- Politiet registrerte 125 sykkelskader i indre by i 2014, 7 % av de som ble behandlet ved OUS

Sykkelulykker i Oslo 2014, (N=2170) skadested, % av alle

Sykkelulykker i Oslos indre by 2014, (N=1670), type ulykke, % av alle

Viktige funn

- Sykkelulykker mer alvorlige enn gjennomsnittsskaden
- Hjelm har skadeforebyggende effekt
- 13 ganger flere sykkelulykker i Oslo behandlet ved OUS enn registrert hos politiet
- 70-80 % av sykkelulykkene skjedde uten at bil var involvert – forebyggende fokus må rettes mot infrastruktur og vedlikehold av sykkelveier og felt, f.eks. fjerne sand og grus fra veibanen om våren

Reanalyse 2016 med forebyggende forslag

- Kampanjen «Del veien» bør ha søkelyset på:
 - Menn – siden de sykler mer enn kvinner
 - Sykling i rushet og til/fra jobb/skole
 - Morgenrushet – søkelys på kollisjoner
 - Barn – søkelys på sykling til/fra fritidsaktivitet/skole
 - April/mai, når sykling øker etter vinteren
 - Øke bruk av sykkelhjelm, særlig gruppen 18-24 år
 - Kampanje mot alkohol og rus må inkludere syklister

Forebyggende forslag II

- Sykkellundervisning på skoler bør styrkes
- Veigeometri:
 - Kryssing av trikkeskinner må bli tryggere
 - Strekninger og kryss med blandet trafikk bør gjennomgå med søkelys på syklist
- Drift og vedlikehold:
 - Forbedre salting, grusing og fjerning av løv
 - Fjern grusen tidlig om våren når det blir bart
 - Søkelys på glatt føre om morgenen
 - Sykkelveier bør få samme vedlikeholdsstandard som bilveien i veimyndighetenes driftsrutiner

Hva med en sykkelstudie i Bergen?

- Lokale tall og funn har motiverende effekt.
- I Vestfold er 9 av 14 kommuner et «Trygt lokalsamfunn». De etterspør skadedata.
- Fylkeskommunen i Vestfold undersøker nå et mulig samarbeid med Sykehuset i Vestfold om overvåkingsstatistikk, dybdestudier av sykkel- og fotgjengerulykker, og stedfesting (geografiske koordinater) av trafikkulykkene
- Metodene finnes, kunnskap om etablering finnes, kapasiteter kan etableres, vil koste noe penger.

Hva med en sykkelstudie i Bergen?

- Bergen er et «Trygt lokalsamfunn». Andre på Vestlandet er: Sogn og Fjordane fylkeskommune, Flora, Gloppen, Høyanger, Årdal, Luster, Kvam.
- Haukeland sykehus er nå ganske gode på skaderegistreringen, og er et universitetssykehus. De rapporterer til NPR med ICD-10 diagnoser.
- Bergen legevakt er kommunal, bruker ICD-10 diagnoser og skal rapportere til NPR. Inntil nå har it-systemet ikke klart den rapporteringen.
- Kunne det være en idé med en sykkelstudie i Bergen??

Avsluttende ord

- Trafikkulykkesstatistikken er mangelfull særlig på sykkelulykker.
- Helsevesenet har stort potensiale for å få en mye mer komplett oversikt.
- La Børge Ytterstad, den kjente skadeforebyggeren fra Harstad, få avslutningsordene:

**Lokal skaderegistrering er
lokomotivet som driver
skadeforebygging fremover!**